

krajská
knižnica
v žiline

SIEŤ VEREJNÝCH KNIŽNÍC V ŽILINSKOM SAMOSPRÁVNOM KRAJI

V ROKU

2018

Verejné knižnice v Žilinskom samosprávnom kraji v roku 2018

Krajská knižnica v Žiline v zmysle svojej krajskej metodickej pôsobnosti spracovala štatistické údaje s krátkym slovným hodnotením za oblasť verejných knižníc v Žilinskom samosprávnom kraji za rok 2018. Agregované čísla predstavujú štatistické sumáre za oblasť verejných knižníc v Žilinskom samosprávnom kraji za rok 2018, t.j. štatistické údaje za Krajskú knižnicu v Žiline, regionálne, mestské a pracujúce obecné knižnice.

Pri spracovávaní materiálu sme vychádzali zo sumárnych štatistických údajov, ktoré boli poskytnuté Národným osvetovým centrom v Bratislave, odborom výskumu štatistiky a kultúry. Údaje nám boli poskytnuté vo forme sumárnych výkazov za všetky verejné knižnice v Žilinskom kraji, ale aj osobitne - za mestské a obecné profesionalizované i neprofesionalizované knižnice v jednotlivých okresoch kraja, pričom sumárne údaje boli poskytnuté tak, aby bola zachovaná ochrana dôverných údajov v zmysle Zákona č. 540/2001 Z.z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov. V predkladanom materiály sme vychádzali aj zo štatistických údajov, ktoré nám poskytli a zároveň dali súhlas na zverejnenie zriaďovatelia mestských knižníc v Žilinskom kraji. Pri prepočtoch údajov na 1 obyvateľa kraja alebo okresu sme pracovali s aktuálnym počtom obyvateľov za celý kraj, resp. okres, t.j. do počtu obyvateľov kraja a jednotlivých okresov boli započítaní obyvatelia všetkých miest a obcí Žilinského kraja. Štatistické údaje knižnice v meste Turany, vzhľadom k nižším výkonom, boli zaradené medzi údaje neprofesionalizovaných knižníc kraja.

Sieť verejných knižníc v Žilinskom samosprávnom kraji v roku 2018

- 1 regionálna knižnica s krajskou pôsobnosťou + 6 pobočiek
- 4 regionálne knižnice + 6 pobočiek
- 13 mestských knižníc + 7 pobočiek
- 19 profesionalizovaných obecných knižníc + 1 pobočka
- 182 neprofesionalizovaných obecných knižníc + 2 pobočky

Spolu 219 pracujúcich verejných knižníc + 22 pobočiek

Tabuľka č. 1 Verejné knižnice v Žilinskom kraji v roku 2018

Okres	Krajská knižnica	Pobočky	Regionálne knižnice	Pobočky	Mestské knižnice	Pobočky	Knižnice s profesion. knihovníkom	Pobočky	Knižnice s neprofes. knihovníkom	Pobočky	Počet pracujúcich knižníc spolu	Počet pobočiek spolu
Bytča	0	0	0	0	1	2	1	0	9	1	11	3
Čadca	0	0	1	1	2	0	8	0	12	0	21	1
Dolný Kubín	0	0	1	0	0	0	1	0	6	0	8	0
Kysucké N. Mesto	0	0	0	0	1	0	2	0	8	0	11	0
Liptovský Mikuláš	0	0	1	1	1	0	1	0	37	0	40	1
Martin	0	0	1	4	2	0	0	0	25	1	28	4
Ružomberok	0	0	0	0	1	4	0	0	21	0	22	4
Námestovo	0	0	0	0	1	0	2	0	11	0	15	0
Turčianske Teplice	0	0	0	0	1	0	0	0	15	0	16	0
Tvrdošín	0	0	0	0	2	1	1	1	8	0	11	2
Žilina	1	6	0	0	2	0	3	0	30	1	36	7
Spolu	1	6	4	6	13	7	19	1	182	2	219	22

1. Knižničný fond

V roku 2018 knižničný fond verejných knižníc Žilinského kraja predstavoval 2 141 305 knižničných jednotiek. Stav fondu sa oproti roku 2017 znížil o 38 446 knižničných jednotiek, keďže sa znížil aj počet pracujúcich verejných obecných knižníc a došlo aj k úbytku knižničného fondu z dôvodu vyrad'ovania zastaraného a opotrebovaného fondu v celkovej výške 75 075 knižničných jednotiek. Z celkového knižničného fondu 1,3 %, t.j. 29 201 knižničných jednotiek tvoria audiovizuálne dokumenty, ktoré vo väčšej miere získavajú formou nákupu len regionálne a mestské knižnice. Stav fondu sa znížil pri odbornej, ale aj pri beletristickej literatúre z dôvodu vyrad'ovania; výraznejší nárast bol zaznamenaný len pri audiovizuálnych dokumentoch (+ 918 audio dokumentov; spolu fond špeciálnych dokumentov dosiahol 29 201 knižničných jednotiek). Počet elektronických dokumentov vo fondoch knižníc zostal takmer na rovnakej úrovni ako v roku 2017 (+ 5, spolu 905 elektronických dokumentov). Prírastok knižničného fondu bol zaznamenaný len v okrese Liptovský Mikuláš (+ 7 883) a Bytča (+ 73). V ostatných okresoch bol zaznamenaný úbytok knižničného fondu; najviac v okrese Žilina (- 11 618). Výraznejšie sa fond znížil aj v okrese Turčianske Teplice (- 8 295), Dolný Kubín (-7 275), Martin (- 6 162), Tvrdošín (- 5 112), Ružomberok (- 4 040) a v okrese Čadca (- 3 032).

V roku 2018 boli celkové **prírastky** knižničného fondu (kúpou aj darom) vyššie oproti predchádzajúcemu roku o 4 665 KJ (+ 9,7 %), keď dosiahli počet 48 217 knižničných jednotiek. **Kúpou** do knižníc pribudlo **33 430 KJ**, **darom 14 585 knižničných jednotiek** a zvyšný počet pribudol formou náhrady za stratené dokumenty. **Prírastky kúpou** boli oproti roku 2017 **vyššie až o 6 395 KJ** a tvorili 69 % celkových prírastkov.

V **zložení knižničného fondu** verejných knižníc Žilinského kraja prevažovala krásna literatúra pre dospelých, ktorá tvorila až 42 % z celkového fondu (902 512 KJ). Fond odbornej literatúry pre dospelých tvoril 27 % (580 967 KJ), fond krásnej literatúry pre deti 26 % (551 491 KJ) a fond odbornej literatúry pre deti tvoril 5 % (106 335 KJ) z celkového knižničného fondu verejných knižníc Žilinského kraja.

Verejné knižnice Žilinského kraja v roku 2018 poskytovali svojim používateľom **940 titulov periodickej tlače**, čo je oproti roku 2017 o 34 titulov periodík viac (+ 3,6 %).

Z celkového počtu 2 141 305 knižničných jednotiek 59 % fondu, t.j. 1 257 534 knižničných jednotiek je spracovaných v automatizovaných systémoch knižníc. Veľká časť knižničného fondu verejných knižníc, ktorá je spracovaná v elektronických databázach, je pre používateľov prístupná aj prostredníctvom elektronických online katalógov knižníc.

2. Výpožičky

V roku 2018 bolo vo verejných knižniciach Žilinského kraja zrealizovaných **2 658 571 výpožičiek**, čo bol oproti roku 2017 mierny pokles o 36 193 (- 1,3 %). Výraznejší pokles výpožičiek bol zaznamenaný pri periodikách (- 20 097, t.j. - 4,35 %), a to aj napriek tomu, že sa počet odoberaných titulov periodík zvýšil. Mierne poklesli aj výpožičky odbornej literatúry pre dospelých (- 17 326, - 3,44 %). Nárast výpožičiek bol zaznamenaný len pri krásnej literatúre pre deti (+ 2 748, + 0,54 %). Pomerne vysoký počet výpožičiek (29 %, 774 114) sa realizovalo prezenčne v priestoroch knižníc. Medziročne bol vo verejných knižniciach kraja zaznamenaný aj pokles výpožičiek špeciálnych dokumentov. V priebehu roka ich bolo zrealizovaných 23 608, čo je menej o 4 742 (- 16,72 %). Na úrovni obecných knižníc bol celkovo zaznamenaný mierny nárast výpožičiek, a to hlavne pri krásnej literatúre pre

dospelých (+ 18 821, + 13,56 %) a taktiež aj pri krásnej literature pre deti (+ 1 895, + 2,1 %). Na úrovni obecných knižníc požičiavanie špeciálnych dokumentov bolo na nízkej úrovni (v roku 2018 bolo obecnými knižnicami požičaných len 9 audio dokumentov).

Pri prepočte výpožičiek na 1 obyvateľa Žilinského kraja si v roku 2018 každý obyvateľ vypožičal priemerne 5 knižničných dokumentov a každý zaregistrovaný používateľ verejných knižníc si vypožičal priemerne 46 knižničných dokumentov.

Verejné knižnice Žilinského kraja formou **medziknižničnej výpožičnej služby** z iných knižníc Slovenska pre svojich používateľov vypožičali 4 053 dokumentov a na požiadanie iným knižniciam zapožičali 754 knižničných dokumentov. Medziknižničnú výpožičnú službu pravidelne poskytujú všetky regionálne knižnice a 7 mestských knižníc (Bytča, Kysucké Nové Mesto, Liptovský Hrádok, Námestovo, Ružomberok, Trstená, Tvrdošín). V roku 2018 **medziknižničnú výpožičnú službu** zabezpečovali aj obecné knižnice, ktoré pre svojich používateľov zabezpečili z iných knižníc 457 kníh.

3. Používatelia knižníc, návštevníci, podujatia

V roku 2018 sa do verejných knižníc Žilinského kraja **zaregistrovalo 58 371 používateľov**, čo je 8,45 % z celkového počtu obyvateľov Žilinského kraja. Štatistiky dokumentujú, že v ostatných rokoch počet používateľov verejných knižníc mierne klesá. Oproti roku 2017 sa ich počet opäť znížil, a to o 1 614 (- 2,7 %). Najvyšší pokles používateľov bol zaznamenaný v okrese Námestovo (- 1 294, - 30 %) ! Pokles bol zaznamenaný hlavne v kategórii deti do 15 rokov, keď ich počet v tomto okrese poklesol z 2 831 na 1 665 (- 41 %). Na úrovni mestských knižníc, okrem už spomínaného Námestova, najvyšší pokles zaznamenala Mestská knižnica Bytča (- 150), Mestská knižnica H. Zelinovej Vrútky (- 132) a Mestská knižnica Ružomberok (- 128). Na úrovni obecných knižníc používatelia výraznejšie poklesli v okrese Dolný Kubín (- 190), Tvrdošín (- 151) a Liptovský Mikuláš (- 113). Regionálne knižnice si udržali stav používateľov na rovnakej úrovni. Nárast používateľov bol zaznamenaný v okrese Kysucké Nové Mesto (+ 71), v okrese Žilina (+ 63) a v okrese Liptovský Mikuláš (+ 159).

Pri výpočte percenta používateľov z počtu obyvateľov kraja sme brali do úvahy celkový počet obyvateľov Žilinského kraja (nielen počty obyvateľov tých obcí a miest, kde knižnica služby poskytovala). Podobne, aj pri výpočte percenta používateľov v jednotlivých okresoch sme pracovali so sumárnymi počtami obyvateľov jednotlivých okresov.

Vo všetkých okresoch, kde knižničné služby poskytuje aj regionálna knižnica bolo percento používateľov na podstatne vyššej úrovni ako v okresoch, kde knižničné služby poskytujú knižnice len na úrovni miest a obcí. Najvyššie percento používateľov z počtu obyvateľov bolo zaznamenané v okrese Žilina (10,17 %) a v okrese Čadca (10,09 %). V niektorých okresoch percento používateľov z počtu obyvateľov pokleslo hlboko pod 10 %, napr. v okrese Tvrdošín na 4,86 % a v okrese Turčianske Teplice na 5,85 %. V okrese Martin dosiahlo percento používateľov z počtu obyvateľov 8,91 %, v okrese Kysucké Nové Mesto sa percento používateľov z počtu obyvateľov zvýšilo z 8,70 % na 9,23 %, v okrese Bytča pokleslo z 8,13 % na 7,75 %, v okrese Ružomberok taktiež pokleslo zo 7,74 % na 7,37 %, v okrese Liptovský Mikuláš sa percento mierne zvýšilo zo 7,43 % na 7,66 %). Výraznejšie pokleslo percento používateľov v okrese Námestovo zo 6,82 % na 4,71 %. Z celkového počtu používateľov verejných knižníc Žilinského kraja deti do 15 rokov tvorili 40,83 % (23 825) používateľov. **Najvyššie percento detských používateľov z celkového počtu používateľov** bolo aj v roku 2018 zaznamenané v okrese Bytča (63,49 %) a najnižšie v okrese Dolný Kubín (36,48 %) a Ružomberok (36,82 %). Vysoké percento detských používateľov z celkového počtu používateľov bolo zaznamenané aj v okrese Turčianske Teplice (44,68 %), Tvrdošín (42,60 %), Kysucké Nové Mesto (41,12 %), Martin (41,21 %), Čadca (40,84 %), Liptovský Mikuláš (39,60 %), Dolný Kubín (37,13 %) a Žilina (36,38 %).

V roku 2018 verejné knižnice v Žilinskom kraji navštívilo **874 936 návštevníkov**, čo je **o 36 433** viac ako v roku 2017. V celkovom počte návštevníkov sú započítaní tí, ktorí využili knižničné služby, internet a tiež tí, ktorí sa zúčastnili kultúrno-spoločenských podujatí a výchovno-vzdelávacích podujatí zorganizovaných buď v priestoroch knižníc, alebo aj mimo neho.

V roku 2018 bolo vo verejných knižniciach Žilinského kraja **zrealizovaných 5 565 podujatí** (+ **111** oproti roku 2017, + **2 %**). Nárast podujatí bol zaznamenaný hlavne na úrovni regionálnych knižníc, ktoré spolu zrealizovali 3 897 podujatí, čo bolo o 110 podujatí viac ako v roku 2017. Z celkového počtu podujatí **1 110 podujatí**, t.j. 20 %, bolo zameraných na **informačnú výchovu používateľov**. Na úrovni mestských knižníc podujatia informačnej výchovy tvorili 30,1 % , na úrovni obecných knižníc až 41,7 % a na úrovni regionálnych knižníc 14,34 %. Mestské knižnice zrealizovali 792 podujatí, čo bol mierny pokles oproti roku 2017 (- 40 podujatí). Počet podujatí obecných knižníc v Žilinskom kraji zostal na rovnakej úrovni, keď v knižniciach na tejto úrovni bolo zrealizovaných 840 podujatí. V roku 2018 obecné knižnice zrealizovali 350 informačných príprav, čo je až o 78 viac ako v roku 2017 a mestské knižnice uskutočnili 242 informačných príprav, čo je na úrovni predchádzajúcich rokov.

4. Informačné technológie, internet a knižnice

Aj na úrovni regionálnych a mestských knižníc Žilinského kraja dochádza k výraznému prieniku techniky a informačných technológií do ich činnosti, čo zabezpečuje primeranú úroveň poskytovaných služieb a to tak, aby bola na úrovni doby. Nová technika a moderné informačné technológie sa v knižniciach uplatňujú s cieľom uspokojiť vysoké nároky a požiadavky moderných používateľov na obsah, ktorý požadujú i na spôsob komunikácie knižnica verzus používateľ. Zo sumárnych výkazov štátneho štatistického zisťovania za oblasť verejných knižníc Žilinského kraja zisťujeme, že v roku 2018 **prístup na internet** v priestoroch knižníc poskytovalo 119 verejných knižníc, čo je 54 % zo všetkých pracujúcich knižníc kraja. Vo verejných knižniciach kraja bolo v roku 2018 k dispozícii **207 počítačov s možnosťou prístupu na internet**. 77 knižníc poskytovalo v priestoroch knižníc wifi pripojenie (35 % knižníc), z toho 63 knižníc bolo na úrovni obecných knižníc.

Vlastnú webovú stránku, ktorú v priebehu roka 2018 navštívilo 244 485 online návštevníkov má v Žilinskom kraji len 19 verejných knižníc. **Informácie o službách svojej knižnice** na vlastnom webe alebo na webovej stránke svojho zriaďovateľa zverejnilo 130 knižníc, čo je 60 % zo všetkých verejných knižníc kraja. Keďže v našom kraji máme funkčných 219 verejných knižníc, toto percento je veľmi nízke a svedčí to o nízkej propagácii knižníc a ich služieb prostredníctvom moderných informačných a propagačných prostriedkov. Propagovať služby knižnice v online prostredí je dôležitým predpokladom návštevnosti a využiteľnosti regionálnej, mestskej i obecnej knižnice.

Vyhľadávanie v **elektronickom katalógu kníh (online katalógu)** svojim používateľom umožnilo 19 verejných knižníc. Z 13-ich mestských knižníc v kraji, vlastnú www stránku mali 4 mestské knižnice. Ostatné mestské knižnice zverejňovali informácie o svojich službách na webovej stránke svojho zriaďovateľa. Elektronický katalóg kníh, či už samostatný, alebo online katalóg, ktorý je súčasťou súborného katalógu užívateľov knižnično-informačného systému KIS MASK prevádzkovalo 11 mestských knižníc.

5. Finančné hospodárenie verejných knižníc v Žilinskom kraji

Príjmy, resp. výnosy verejných knižníc Žilinského kraja dosiahli v roku 2018 v sumáre čiastku 3 502 681 €, čo bolo o 335 673 € (+ 9,58 %) viac ako v roku 2017. **Transfery od zriaďovateľov na činnosť** verejných knižníc v Žilinskom kraji sumárne stúpili o 318 606 € (+ 9,76 %) a dosiahli čiastku 3 264 549 €. Transfery na činnosť regionálnych knižníc z rozpočtu Žilinského samosprávneho kraja predstavovali čiastku 1 887 770 € a oproti roku 2017 stúpili o 83 187 € (+ 4,41 %). Transfery z rozpočtov miest a obcí predstavovali 1 035 596 €, čo bolo taktiež viac oproti r. 2017 o 132 868 € (+ 12,83 %). Grantové prostriedky z rôznych zdrojov, ktoré knižnice v roku 2018 získali dosiahli výšku 296 188 €. Tieto zdroje boli o 116 683 € vyššie ako v roku 2017, čo predstavuje nárast o 39,3 % ! Aj v sledovanom roku grantové prostriedky v prevažnej väčšine tvorili prostriedky z Fondu na podporu umenia a Ministerstva kultúry SR a spolu predstavovali čiastku 283 320 €. Fond na podporu umenia podporil viaceré projekty verejných knižníc v Žilinskom kraji zameraných na podporu a rozvoj čitateľskej gramotnosti, na nákup kníh, ale aj technického, technologického a interiérového vybavenia knižníc. **Tržby** verejných knižníc Žilinského kraja (tržby za knižničné činnosti, kopírovanie, prenájom) dosiahli výšku 211 968 € a boli aj v sledovanom roku nižšie oproti predchádzajúcemu roku o 2 294 €. Náklady na činnosť verejných knižníc boli taktiež vyššie o 245 852 €, čo vo veľkej miere spôsobil nárast plátov zamestnancov vo verejnej správe. Túto skutočnosť dokumentuje aj nárast celkových mzdových nákladov o 175 464 €.

6. Prostriedky na nákup knižničných fondov

Verejné knižnice v Žilinskom kraji v **roku 2018 nakúpili knižničný fond** vo výške 298 182 €. Tieto prostriedky boli oproti predchádzajúcemu roku vyššie až o 54 327 €, čo je viac až o 18 %. Vyššie prostriedky na nákup kníh boli dosiahnuté na všetkých úrovniach verejných knižníc, a to aj zásluhou Fondu na podporu umenia, ktorý aj v roku 2018 podporil množstvo projektov zameraných na akvizíciu. Grantové prostriedky z FPU získali všetky regionálne a veľká časť mestských knižníc. Na úrovni obecných knižníc boli taktiež podporené knižnice, ktoré spracovali kvalitné projekty s cieľom zvýšiť úroveň poskytovaných služieb. Pozitívom je skutočnosť, že pri prepočte finančných prostriedkov vynaložených na nákup knižničného fondu na 1 obyvateľa boli v roku 2018 prostriedky oproti predchádzajúcemu roku 2017 vyššie o 0,10 € a dosiahli výšku 0,43 €.

7. Zamestnanci knižníc

Podľa sumárneho štatistického výkazu za verejné knižnice v Žilinskom kraji vo verejných knižniciach Žilinského kraja pracovalo v prepočítanom stave v roku 2018 182,26 zamestnancov, čo je o 1,21 zamestnanca viac ako v roku 2017. Z toho 147,08 zamestnancov vykonávalo odborné knihovnícke činnosti, 104 knihovníkov pracovalo na dohodu o vykonaní práce. Bez nároku na odmenu vo verejných knižniciach Žilinského kraja vypomáhalo aj 71 dobrovoľníkov. Z priemerného prepočítaného počtu zamestnancov knižníc 70,51 zamestnancov bolo vysokoškolsky vzdelaných a 111,65 zamestnancov malo stredoškolské vzdelanie. Z celkového počtu zamestnancov knižníc v prepočítanom stave 8,8 %, t.j. 16 zamestnancov tvorili vedúci pracovníci knižníc a administratívni zamestnanci.

Názov: Sieť verejných knižníc v Žilinskom samosprávnom kraji v roku 2018

Vydala: Krajská knižnica v Žiline

Zostavila: Mgr. Božena Sobolová

Rok vydania: 2019

Počet strán: 5 + 11 tabuliek

Počet výtlačkov: 10 ks

Vydané pre vnútornú potrebu knižníc.